

Iz knjige sirot.

Josip Vandot.

III.

ežica je priletela iz šole. Njen obraz je bil še ves rdeč od hitre hoje. Pritisnila je na kljuko vežnih vrat, — a bila so zaprta. Stopila je v drvarnico in s težkim naporom izvlekla izpod tnalice ključ. Nato je odprla vrata in stopila v hišo. Na mizi je ležal kos rženega kruha, ki je bil nalašč pripravljen za njo. Z veliko slastjo ga je pojedla. Potem pa je vzela berilo in šla vun pred vrata. Vsedla se je na klopico, da se nauči pesemco, ki jo je morala znati jutri.

Tiho je bilo vse daleč naokrog. Le listi visoke hruške ob hišici so se zgenili tupatam in so zašumeli nalahko in tiho. Ljudje so bili zunaj na polju. Krasno popoldne je bilo tisti dan, in delo je šlo kar samo od sebe od rok.

Izza vogala se je prikazala siva Kovačeva muca. V drvarnici je spala in dremala in se dolgočasila. A zaslišala je Nežico. Pretegnila se je in odkorakala leno proti klopici. Še enkrat se je pretegnila tam in potem dvignila rep ponosno. Obdrgnila se je ob nogo Nežice in zamijavkala.

„Muca, oj, muca! Pusti me pri miru!“ ji je dejala Nežica. „Moram se učiti.“

Začudeno jo je pogledala muca. Razžalila jo je deklica, pa se je napotila na vrt. Drobnataščica je skakala tam ob gostem bezgovem grmu in muca jo je zapazila. Prihuljeno je prežala na njo in se ji bližala prihuljeno. A dobro jo je videla taščica. Dvakrat je pomigala muci z repom, potem pa je odhitela — daleč odhitela preko proda v samotni gozdič.

„Ci-ci-fuj“, je klicala tam poredna sinica. Črni kos je žvižgal ob vodi, in žolna je tesala ob visoki smreki. Muca je poslušala vse to in je godrnjala nad vodo, ki je ne pusti v zeleni gozdič. Dobro bi ji bilo tam in prijetno. Sama bi kraljevala tam; nič več bi ne klicala poredna sinica. Tiho bi bil črni kos, in teta žolna bi ne tesala več ob visoki smreki...

„Mak, mak, mak
sredi polja kima —
mak, mak, mak
lepo rdečo kapo ima...“

Učila se je Nežica na glas. Dobro se ji je odsedalo. Še dve kitici — in potem pohiti na polje, pomagat stricu in teti. Hitela bo čez vas, mimo tiste bele hišice kraj pokopališča bo hitela. Pogledala bo v okno; morda bo stala tam gospa iz mesta? Pozdravila jo bo in gospa bo odzdravila prijazno.

„Pravi mu
solnčece žareče:
— Daj, odkrij se mi! —
On se neče...“

Prijazno ji bo odzdravila gospa. Skozi okno bo pogledala in zaklicala: „Nežica, ej, Nežica! Stopi malo k meni!“ ... Stopila bo v hišo. Pobožala jo bo gospa po laseh in jo vprašala, če ima še tisto krilce in če so čipke še bele ... Da, v škrinjici ima spravljeno krilce. Samo k maši ga obleče, da se ne zamažejo bele, svetle čipke. Nosila ga bo, dokler ne vzraste in ne bo tako velika, kakor so teta.

Vodila jo bo gospa po hiši. Krasne reči ji bo kazala: tu lepe, z zlatim okvirom obrobljene podobe; tam debele, bele knjige, ki so polne živih podob. Zraven pa jo bo božala po laseh in ji govorila: „Nežica, ej, Nežica!“ ...

Zamislila se je Nežica. Z roko si je podprla glavo; gledala je daleč na bele planine, ki so bile posute od temena do vznožja s samimi svetlimi solnčnimi žarki. Gozdič je počival tam kraj belega proda; šumela je pri-tajeno modra Pišenca, in tam v gozdiču je pel črni kos in je tesala žolna ... Lepe misli je mislila Nežica in v lepih mislih je skoro pozabila na učenje. Vzdrnila jo je šele muca, ki se je vrnila iz vrta. Nejevoljna je bila na drobno taščico; zato se je vrnila k Nežici. Zadela se je ob njeno nogo in zamijavkala.

Prebudila se je Nežica iz lepih sanj. Zopet je vzela v roko belo knjigo in se pričela učiti. Muco pa je nagnala v drvarnico.

Že se je naučila Nežica celo pesem. Ravno se je hotela napotiti v hišo in je pogledala tja po potu. In glej — šla je tam mestna gospa, ravno proti Kovačevi hiši je šla. — Nežica se je skoro prestrašila. V zadregi je zardela in stisnila knjigo k sebi.

Približala se je gospa in obstala tik pred deklico. Nežica ni vedela, kaj bi storila. Naposled pa se je le priklonila, kakor se je naučila v šoli od gospodične učiteljice. A že jo je pobožala mestna gospa po laseh in jo nagovorila prijazno:

„Kaj pa se učiš, Nežica?“

In potihoma, boječe je odgovorila Nežica:

„Pesem o maku — do jutri ... Pa sem se že naučila.“

Pogledala je Nežica s svojimi velikimi, temnimi očmi gospe v obraz. Potem pa je spet povescila glavico in umolknila. Gospa pa se je nasmehnila dobrohotno:

„Ali se kaj rada učiš?“

„Mhm, rada“, je dejala Nežica.

„Kaj pa, če bi šla v mesto?“, je nadaljevala gospa. „Tam so visoke in učene šole. Naučila bi se veliko in bi bila učena tako, kakor je gospodična učiteljica. Ali bi rada šla v tako šolo?“

Nežici so se zasvetile oči. Samo pogledala je gospo z radostnim obrazom in rekla komaj slišno:

„Da ...“

Gospa Amalija se je usedla na klop. Prijela je deklico za roko in se ji je nasmehljala.

„Povej mi, Nežica, kdo pa nosi vsak dan šopke na grob mojega Ivana? Povej mi, Nežica — nič se ne boji! Kar po pravici povej!“

Se bolj je zardela Nežica in je bila v veliki zadregi. Glej, prišli so ji gospa na sled . . . Morda so jo opazovali na skrivnem; morda pa so ji povedali gospod župnik, ki so jo zalotili tisto jutro tam na polju . . . Bila je v veliki zadregi zdaj in ni mogla govoriti.

A iz te zadrege jo je rešila gospa sama.

„Dobro dekletce si ti, Nežica,“ ji je rekla. „Nikoli ti ne bom pozabila tega; vedno ti bom hvaležna . . . Govorila sem z gospodom župnikom, in dejali so mi, da si pridna. Glej, Nežica, sama sem doma in dolgčas mi je. Pridi k meni, Nežica, in ostani pri meni, da ti bom kakor mamica in ti meni kakor hčerka . . . Ali pojdeš k meni?“

Debelo je pogledala Nežica v gospo in je ni dobro razumela. H gospe naj bi šla, da bi ostala vedno pri njej? Ponoči in podnevi in ne bi šla nikoli od nje? . . . Rekla naj bi ji mamica, kakor davno, davno ubogi mamici, ki počiva na pokopališču v tistem grobu. Rožice cveto tam na grobu uboge, ljubljene mamice, in nizek križec se sveti tam . . . Uboga mamica!

Zaihtela je Nežica ob spominu na umrlo mamico. Kar naenkrat se je spomnila in njena podoba je stala kakor živa pred njo. Glej, tako je stala Nežica pred njo včasih v davnih, davnih dnevih. Pripovedovala ji je mamica lepo povest o Škrlatici in jo je držala za roke. Majhna, zelo majhna je bila takrat in še ni hodila v šolo. Mamica je pripovedovala, in Nežica je bila vesela kakor drobna taščica kraj bezgovega grma.

Vsega tega se je spomnila Nežica, ko je videla mestno gospo pred sabo na klopi, in hudo ji je bilo tako, da je zaihtela . . . O, mamica, zakaj spite v tistem grobu! Zakaj ne pridete več in ne poveste povesti o Škrlatici, ki je šla, sama in uboga, iskat sreče na bele planine? Zakaj ne pridete, mamica, zakaj?

Čudno se je zdelo gospe Amaliji, zakaj je postala deklica naenkrat tako otožna. Pritisnila jo je k sebi in ji govorila in jo tolažila.

„Nežica, ej, Nežica! . . . Zakaj jočeš? Kaj se bojiš stare gospe iz mesta? — Daj, Nežica, nasmeji se! Saj te imam rada, kakor bi bila tvoja mamica. Saj pojdeš k meni — veš, v lepo sobico. S ptički se boš igrala in boš zobala pisane bonbončke. Ti boš moja hčerka, jaz bom pa tvoja mamica . . .“

To in še veliko drugega lepega je govorila gospa Amalija, da bi potolažila deklico. In naposled se ji je tudi posrečilo. Spet se je smehljala Nežica in je bila vsa srečna pri dobri gospe. Ko sta se tako pogovarjali, je prišla nenadoma teta. Začudila se je, ko je zagledala pred svojo hišico tujo gospo. Pozdravila jo je vljudno in obstala pred njo.

„To so naša teta“, je zašepetala Nežica. Ustrašila se je je; kajti spomnila se je, da bi bila morala na polje pomagat. Pa je sedela doma na klopi in še mislila ni na polje! Hudi bodo zdaj teta in okregali jo bodo . . . To bi bilo pač hudo za ubogo Nežico.

„Dober dan, teta“, je odzdravila gospa Amalija. „Prišla sem k vam, ker bi rada z vami govorila nekaj važnega. Ako imate malo časa na razpolago, prosim, da stopite z mano malo v sobo.“

Radovedna je bila teta, pa je stopila z gospo Amalijo v hišo. Nežica je ostala zunaj na klopi in ni slišala, kaj sta se pogovarjali gospa in teta. Vesela je bila Nežica, da bi se bila pridružila najrajši črnemu kosu, ki poje v gozdiču kraj modre Pišence. Skakala bi z njim po širni loki in bi prepevala najlepše pesmi . . . Glej, rekli so mestna gospa, da gre z njimi v belo sobico. Igrala se bo ondi s ptički in bo zobala pisane bonbončke . . . Mhm, vedno bo ostala pri mestni gospe in jo bo rada imela. Učila se bo pridno; pisano krilce bo nosila in na krilcu se bodo svetile lepe čipke. Gospa bodo pa sedeli na mehkem stolu in bodo pripovedovali; o Sneguljčici morda, morda pa tudi o siroti Škrlatici . . . Večer bo takrat, in gore bodo žarele tam daleč v rdečem svitu. In pozimi — do pasu bo snega, a v sobi bo prijetno in toplo. Pri peči bodeta sedeli z gospo. Pa bodo nemara rekli gospa: „Žalostna sem, Nežica, zapoj mi!“ . . . In zapela bo Nežica; tisto bo zapela o zlati ptici, ki kaže pomladi pot na bele planine. Nasmejali se bodo gospa in bodo vsi srečni. In potem, potem . . .

Teta jo je vzdramila iz lepih misli. Prišla je na prag radostnih lic in zaklicala: „Nežica, steci hitro na polje, pa reci stricu, naj pridejo, hitro, hitro domov! Mudi se . . .“

Pohitela je Nežica od doma preko vasi in dalje do polja. Stric so kosili tam visoko travo. Zasopljena je stopila deklica k stricu in rekla:

„Stric, pojdite hitro domov . . . Teta so rekli, da se mudi.“

Stric so zasadili koso v zemljo.

„Kaj se je pa vendar zgodilo, da se tako mudi?“ so zamrmrali in vprašali samega sebe. Z rokavom pa obrisali pot raz znojno čelo. Potem pa odšli velikih korakov do vasi in dalje proti domu. Nežica pa je tekla poleg njih z drobnimi koraki.

„Glej, Tone,“ je nagovorila strica žena, „ta gospa so prišli, pa pravijo, da bi vzeli Nežico k sebi. Dobro, pravijo, se ji bo godilo in skrbeli bodo za njo kakor za lastno hčerko . . . Jaz pravim, da bi bilo to za Nežico sreča. Kaj pa ti?“

Stric Tone je šel enkrat po sobi gorindoli.

„Hm,“ je rekel, ko se je ustavil, „sreča bi bila za ubogo dekletce . . . Nimava midva drugega kakor žuljave roke. Sirota bi bila Nežica, ko bi naju ne bilo več. Težko mi je pa vendar — navadil sem se otroka, pa bi mi bilo dolgčas brez nje, ker Bog mi ni podaril lastne dece.“

Stric je pričel spet hoditi po sobi gorindol — premišljeval je. Nazadnje pa se je vendar vdal. Saj bo srečna sirota. Našla bo spet mater, in lepo življenje jo čaka. Ej, težko je življenje kmetiško! Žuljave roke, naporno delo in skrbi, skrbi od zore do mraka! Nežica pa ne bo poznala tega. Mehko ji bo poslano tam na gosposkem domu. Ko bo pa srečna, pa ne bo pozabila majhne stričeve hišice . . . Sreča, ej, sreča je poiskala Nežico, in kako bi se upiral on, ko pa mu je srce tako veselo, da je srečala ubogo siroto sreča, tako velika in lepa sreča!

Segli so si v roke in dogovor je bil končan. Nežica pa je sedela v kotu in zdelo se ji je, da sanja krasne sanje. Oj, da bi se ne razpršile te

sanje, ko se zbudi jutro, in bi Nežica odprla oči! Saj bi ji bilo v srcu tako hudo in tako bridko!

A niso bile sanje, ki se razprše v jasnem jutru. Bila je radostna resnica. Saj še preden je prišel večer, in so zažarele bele planine v rožnem svitu, je zapustila Nežica borno hišico ob šumeči Pišenci in se je preselila k mestni gospe. Krasna in čudovita je bila soba tam, in postelj je bila bolj mehka kakor mah pod sinjim Vitrancem — —

Tisti večer pa je stopil Andrejec-trmoglavec v stričevo hišo, da govori z Nežico. Stopil je v kuhinjo, kjer je kuhala teta večerjo.

„Oj, teta, kje je pa Nežica?“ je povprašal že ob vratih.

Iz gostega dima, ki je polnil vso kuhinjo, je stopila teta. Kuhavnico je držala v roki in si brisala oči.

„Po Nežici vprašaj, Andrejec?“ je dejala. „Zaman jo iščeš tu — Nežice ni več pri nas.“

„Ni več pri vas?“ se je začudil Andrejec-trmoglavec. „I, kam je pa šla?“

„Veš, Andrejec,“ je razlagala teta, „prišla je mestna gospa. Lepo je govorila in prosila je za našo Nežico. Pa smo jo dali. Vzela jo je gospa in jo odpeljala s sabo. Veš, tja gori v hišico poleg pokopališča.“

„Ali je res to, teta?“ je vpraševal Andrejec. „Ali je res to? — Pa zakaj ste jo dali, teta? Zakaj ste jo dali?“

„I, no dobro se bo godilo siroti,“ je odgovorila teta. „Pogačo bo jedla in se bo igrala s ptički. Ti, Andrejec-trmoglavec, boš pa grizel ovseni kruh in boš raztrgan pasel krave po rebrih. Veš, zato, ker si Andrejec-trmoglavec.“

Hudo je bilo Andrejcu, pa je šel iz stričeve hiše. Črez vas je šel in se napotil proti pokopališču. Večer se je že delal in večernica se je že pokazala nad sinjim Vitrancem. Tiho je bilo vse; le tuintam je zapel zvonček živine, ki jo je prignal zapoznel pastir s pokošene senožeti. Le tuintam je srečal Andrejec človeka, ki je hitel domov k počitku. Prišel je do hišice kraj pokopališča in je obstal tam. Gledal je v razsvetljena okna in zdelo se mu je, da sliši glas sestrice Nežice.

„Šla je h gospe,“ je mislil. „Vzela je bo gospa s sabo v daljno mesto, a jaz bom ostal sam tukaj . . .“

Hudo je bilo Andrejcu-trmoglavcu. Naslonil se je na plot in gledal nepremično v svetla okna. Glej, ali ni šinila tam mimo okna senca? Ali ni bila to Nežica? — Dobro se ji godi in je vsa radostna, pa ne misli več na ubogega bratca — Andrejca. Gosposko krilce bo oblekla in bo dejala na glavo lep gosposki klobuček. Pa bo taka kot sodnikova Marta. Andrejec pa bo raztrgan, in sestrice se ga bo sramovala pred svetom. Sam bo ostal in bo pasel Črnetove krave.

Bridko je bilo Andrejcu v srcu, oj, bridko, da bi se bil razjokal, ko je stal tam, naslonjen na nizki plot, in gledal v razsvetljena okna. Dolgo je čakal tam, ker je mislil, da stopi morebiti sestrice na prag. Sam bi šel noter, pa se ni upal; sestrice pa tudi ni bilo od nikoder.

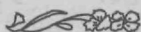
Zvečerilo se je že popolnoma. Vse polno zvezd se je zasvetilo na nebu. Rožna rdečica na belih snežnikih je bledeła vedno bolj, dokler ni izginila popolnoma. Temne so stale gore v sivem mraku, in hladen veter je zavel z njih vrhov v tihe doline.

Andrejec se je naveličal čakanja. Zbudila se je v njem stara trmo-glavost. Klobuček je potisnil na oči in pokazal svetlim oknom svoj hrbet.

„Pa naj gre — pa ostanem sam tukaj,“ je mislil. „Pasel bom krave in bom žvižgal in pel. Nežica pa naj bo gosposka in naj pozabi name — naj! Jaz sem Andrejec!“

In odšel je Andrejec. Skozi vas je tekkel in je prišel domov, ko je bila že noč. In gospodar ga je prijel za ušesa, ker je prišel prepozno in zamudil večerjo. Andrejec pa ni prosil, ampak je odšel na podstrešje in se zaril pod odejo.

(Dalje.)

Zvonite, zvonovi!

„Zvonite, zvonovi, zvonite,
čez hribe, čez zeleno plan,
veselo novico nesite,
da čuje jo slednji zemljan!“

In zvonci pojo, da narava
iz dolgega vstala je sna —
in stvarstvo več dalje ne spava,
pozvanja narava mu vsa. — —

Naj vendar še grešnik iz spanja
se dolgega enkrat zbudi . . .
K pokori v zvoniku pozvanja,
in množica v cerkev hiti . . .

Stepin.

Na cvetno nedeljo.

Kot Oljska gora
je cerkev polna oljk.
Po božjem hramu
skrivnotajen
kraljuje molk.

Zapoje zvonček:
cincín, cincín, cincín.
Na žrtveniku
daruje Bogu
se božji Sin.

Prišel si, dobri Bog,
pod hiše božje krov;
razlivaj v srca
cvetne nedelje
nam blagoslov!

Bogumil Gorenjko.

